

SZOMBATHY BÁLINT

Világművész egy bácskai faluban

Markulik József munkáihoz

„Érdeklődésem középpontjában nem a szín, a forma vagy a vonal áll, hanem a művészet. Ezért nem vagyok se festő, se szobrász, se grafikus” – vallotta a csantavéri születésű Markulik József (1935–1994). A 70-es évek elején ismerkedtünk össze különféle szabadkai kiállítás-megnyitókön, melyek akkoriban kivétel nélkül vasárnap délelőttökön zajlottak, amikor a hívek kijöttek már a templomból, és útban az ünnepi terített asztal felé néhányan közülük betértek a városi galériába, hogy a lelki feltöltekezést szellemiekkel és esztétikaiakkal egészítsék ki. Markulik nem tett semmilyen kitérőt, hanem szülőfalujából beutózva egyből a művészek közé jött, mert a vidéki élet egyhangúsága után vágyott a felüdülésre, a baráti eszmecserére.

Ismeretségünk és későbbi barátkozásunk időpontja egybeesett azzal a korszakkal, amikor kezdő művészként megtettem lépéseimet az első városi, tartományi, majd országos kiállításokon, és már a külföldi kapcsolatokat is tudatosan kerestem, rendszeres utakat téve Olaszországba, ahonnan mindig könyvekkel, katalógusokkal megrakodva tértem vissza. A mindenféle szellemi újdonságból Markuliknak is jutott néhány izgalmas darab, aki éppen az idő tájt vívódott egy markáns határvonalon, azzal marcangolva gondolatait, hogy megmaradjon árnyaltan modern festőnek, vagy pedig vágja sutba az ecsetet, és inkább az akkor legkorszerűbbnek számító kifejezőmódoknak váljék elkötelezettjévé. Magyarán: számoljon le a festészeti múltjával, és legyen a művészet fogalmának a kutatója. Akkoriban fogalmazódott meg benne a bevezető idézet is, minnek értelmében a palettát felváltotta a fényképezőgéppel és az írással, vagyis a művészet elméleti megközelítésével.

Markulik József

Nem az esztétikai vagy szociális-dokumentáló fotóművészet vonzotta, természetesen, hanem az az akkoriban újak számító fényképezési felfogás, melyet manapság konceptfotónak nevezünk, és amelynek alapja a látvány helyett a gondolatiság. Nagyon szép sorozata volt például az X formájú alakzatokat tartalmazó, melyeket a mindennapi emberi környezetben kutatót fel. A 70-es évek közepén mindemellett könyvbjektakkal, vagyis a művészkönyv műfajával is kísérletezett. Néhány példányban legyártott *The Book* című alkotása vastagabb faldomból állott, melyet egy lefényképezett kötet fotómásával vont be, olyasféle álkönyvet hozva létre, mint amilyenek például Pauer Gyula pszeudo tárgyai voltak. A mű nem szöveget vagy képeket tartalmazott, lapozni sem lehetett, hanem a könyv általános

formai jellemzőit magába foglalva a médium ideáját jelenítette meg a maga plaszticitásával.

Markulik gondolatisága egyre letisztultabbá vált, és egyre több időt szentelt annak, hogy leírja a művészetről alkotott meglátásait, fogalmi vizsgálódásait. Ilyen jellegű jegyzetei, traktátumai csak váratlanul korai halála után láttak napvilágot, bár *A vizuális kommunikáció és a képzőművészeti nevelés* című cikkgyűjteménye már 1978-ban megjelent, ama pedagógiai meglátásai nyomán, melyekre oktatóként tett szert szülőhelye általános iskolájában. Naplójegyzeteit, művészeti kritikáit, verseit tartalmazó *Torzóban maradt életmű* című könyve már csak tizenöt évvel a halála után, 2011-ben jelent meg. Elméleti szövegeiben a közvetlenül körülötte levő művészetről ugyanúgy elmondja a véleményét, mint a nagybetűs Művészetről úgy általában, az idea síkján. Nemzetközi kiterjedésekben elmélkedett a poros bácskai faluban, amely folyton visszahúzta, bármennyire is igyekezett kitörni belőle. Ha gyakorlatilag nem, elméletileg sikerült is neki az elrugaszkodás a művészet legtágabb horizontjaira.

Nem volt túl termékeny, az alkotói folyamatot az ő esetében rendre hosszabb belső vívódás, erjedés előzte meg, ezért hátramaradt életműve számbelileg nem túl terebélyes. Munkásságának heterogenitása híven tükrözi azt a vajúdo és önképző folyamatot, amelynek során jelentős szemléletváltásokon ment át, eljutva a palettától a tiszta eszmeiségig. Konceptuális munkái a világon bárhol megállnák a helyüket.

cím nélkül, 20x30 cm, fotó, 1975

